ISTENKÉPISÉG ÉS TEREMTÉSTEOLÓGIA

A FOGLALKOZÁS BEMUTATÁSA

Ennek az órának az a célja, hogy a diákok elmélyítsék saját Istentől való teremtettségüket és személylétüket, ezek biblikus alapjait. Mindezt az órán szeretnénk a diákok saját hivatáskeresésével összefüggésbe hozni.

Ezen az órán legyen hangsúlyos, hogy a hivatáskeresés és a döntések nem pusztán pályaválasztásként értelmezendők, hanem keresztény antropológiai kontextusban a teremtettség „következménye". Úgy is fogalmazhatunk, hogy a hivatás nem opcionális kérdés, hanem az emberi lét belső logikája.

RÁHANGOLÁS, ÉRDEKLŐDÉS FELKELTÉSE

Időkeret, eszközök: 10 perc, szövegrészletek a mellékletből (1. sz.)
A ráhangoló feladatok szándékosan nem a szövegek értelmezését, igazságtartalmuk felfejtését célozzák, hanem a diákok érzéseit ezekkel kapcsolatban. Arra tesznek kísérletet, hogy a jól ismert mondatokhoz új módon próbáljanak viszonyulni, és talán könnyebben megtalálják a saját, személyes viszonyukat hozzájuk. Ez a személyes viszonyulás lesz a kulcsa a további feladatokban való elmélyülésnek. A két ráhangoló feladatot kiscsoportokban érdemes elvégeztetni, majd hallgassuk meg a csoportok rövid beszámolóit.

Első változat
Az alábbiakban jól ismert elbeszélésekkel találkoztok az ember teremtéséről. Olvassátok el most úgy, mintha először találkoznátok a szövegekkel, és nem tud-

nátok, hogy a Bibliából származnak! Emeljetek ki belőlük egy-egy olyan elemet, amely számotokra:

1. vonzó, szimpatikus
2. büszkeségre ad okot
3. elidegenítő, távoli
4. vitára késztet
5. nehezen érthető
6. elgondolkodtató!

Mindegyik választott részlethez fűzzetek rövid magyarázatot, miért soroltátok ebbe a csoportba!

„Isten újra szólt: »Teremtsünk embert képmásunkra, magunkhoz hasonlóvá. Ők uralkodjanak a tenger halai, az ég madarai, a háziállatok, a mezei vadak és az összes csúszómászó fölött, amely a földön mozog.« Isten megteremtette az embert, saját képmására, az Isten képmására teremtette őt, férfinak és nőnek teremtette őket. Isten megáldotta őket, Isten szólt hozzájuk: »Legyetek termékenyek, szaporodjatok, töltsétek be a földet, és vonjátok uralmatok alá. Uralkodjatok a tenger halai, az ég madarai és minden állat fölött, amely a földön mozog.« Azután ezt mondta Isten: »Nézzétek, nektek adok minden növényt az egész földön, amely magot terem és minden fát, amely magot rejtő gyümölcsöt érlel, hogy táplálékotok legyen. A mező vadjainak, az ég madarainak s mindennek, ami a földön mozog és lélegzik, minden zöld növényt táplálékul adok.« Úgy is történt. Isten látta, hogy nagyon jó mindaz, amit alkotott. Este lett és reggel: a hatodik nap. (Ter 1,26–31)

„Akkor az Úristen megalkotta az embert a föld porából, és orrába lehelte az élet leheletét. Így lett az ember élőlénnyé.” (Ter 2,7)

„Azután így szólt az Úristen: »Nem jó az embernek egyedül lennie. Alkotok neki segítőtársat, aki hozzá illő.« Az Úristen megteremtette még a földből a mező minden állatát, s az ég minden madarát. Az emberhez vezette őket, hogy lássa, milyen nevet ad nekik. Az lett a nevük, amit az ember adott nekik. Az ember tehát minden állatnak, az ég minden madarának és a mező minden vadjának nevet adott. De a maga számára az ember nem talált segítőtársat, aki hasonló lett volna hozzá. Ezért az Úristen álmot bocsátott az emberre, s mikor elaludt, kivette egyik oldalcsontját, s a helyét hússal töltötte ki. Azután az Úristen az emberből kivett oldalcsontból megalkotta az asszonyt, és az emberhez vezette. Az ember így szólt: »Ez már csont a csontomból és hús a húsomból. Asszony a neve, mivel a férfiből lett.« Ezért a férfi elhagyja apját és anyját, és feleségéhez ragaszkodik, s a kettő egy test lesz. Mind az ember, mind az asszony meztelen volt, de nem szégyenkeztek egymás előtt. (Ter 2,18–25)

Második változat

Talán különös kérdés, hogy egy tudományos elmélet milyen érzéseket kelt bennünk, hiszen az érzéseinknek nincs jelentősége a tudomány igazságával kapcso-

latban. Mégis próbáljátok megfogalmazni, hogy az emberi faj kialakulásának evolucionista magyarázata milyen érzéseket kelt bennetek! Találtok-e benne olyan elemeket, amelyek:

1. vonzóak, szimpatikusak
2. büszkeségre adnak okot
3. elidegenítők, távoliak
4. vitára késztetnek
5. nehezen érthetőek
6. elgondolkodtatóak?

Fűzzetek magyarázatot is a válaszotokhoz!

A válasz előtt olvassátok el az alábbi szövegrészletet:

„Ez okból nem tiltja az egyház Tanítóhivatala azt, hogy az »evolucionizmus« tana, amennyiben a már létező és élő anyagból származó emberi test eredete szempontjából végez kutatásokat, – azt ugyanis, hogy a lelket közvetlenül Isten teremtette, a katolikus hit alapján mindenképpen vallanunk kell – a tudomány és a teológia jelen állásával megegyezően kutatások és viták tárgya legyen a mindkét területen illetékesek részéről." (XII. Pius, Humani generis kezdetű apostoli körlevele, 1950, kapisztrankiado.hu)

- Mit mondanak ezek a szövegek arról, hogy milyen emberré érdemes válnom?
- Van-e benne olyan elem, ami szerintetek irányt mutat az életetekhez (pl. felelősség, kapcsolat, kreativitás)?
- Melyik részlet érint meg úgy, mintha rólad szólna személyesen?

IMPULZUS A TÉMÁVAL KAPCSOLATBAN

Időkeret, eszközök: 10 perc, vetítési lehetőség

Vetítsük ki a képet, és gyűjtsük össze a táblán szófelhő formájában a diákok képzettársításait és gondolatait kulcsszavakkal! Az alábbi kérdésekből válogathatunk, de mindenképpen jussunk el az utolsó, témánk szempontjából legfontosabb kérdésig!

René Magritte 1928-ban készült *Szeretők* című festménye nagy felbontásban elérhető itt. (renemagritte.org).

- Milyen gondolatok, képzettársítások születnek bennetek a kép láttán?
- Mit mond, mit ábrázol szerintetek a kép?
- Mit mondhat a két ember kapcsolatáról, ennek lehetőségeiről és korlátairól?
- Mi mindent tud mondani nekünk egy emberi arc? Mi mindent képes kifejezni az emberből?
- Az eddigiek alapján hogyan fogalmaznátok meg, mit jelent személynek lenni?

A hivatás nem puszta szerep, hanem a személy kibontakozása:
- Ha az ember „arc", akkor mit jelent az, hogy „arcod van a világban"?
- Mit jelent az, hogy nem lecserélhető, nem helyettesíthető személy vagy?
- Ha ez igaz, akkor lehet-e a hivatás pusztán karrierválasztás?

ÉRTELMEZÉS - A

Időkeret: 10 perc, 2. sz. melléklet
A feladat az ember természetben elfoglalt helyét vizsgálja a természettudományok és a teológiai reflexió fényében. Arra törekszik, hogy az ember egyediségét, személy voltát a biológiai adottságok, az élővilágban elfoglalt helye felől közelítse meg.

Javasolt módszer: mozaik. A diákok pl. hatfős csoportokat alkotnak, minden csoporttag egy feladatot kap. Ezután az ugyanazt a feladatot kapó csoporttagok üljenek össze ún. „szakértő csoportokba", és beszéljék meg a feladatot. Utolsó lépésben mindenki visszatér a saját csoportjába, és beszámol a feladat eredményéről a csoporttársainak.

A korábban olvasott bibliai részletek és saját tudásotok alapján válaszoljatok a kérdésekre:

1. Miben hasonlít az ember a többi élőlényhez, és miben különbözik tőlük?
Ha az ember csak biológiai folyamat eredménye: akkor van-e küldetése?
Ha az ember teremtett és megszólított lény: akkor ez milyen felelősséget ad neki?
Melyik szemlélet segít jobban abban, hogy értelmesnek lásd a saját életedet?
2. Csoportonként egy-egy mondat megfogalmazása: „Ha a fentiek igazak, akkor az ember ember hivatása az, hogy…"

Vitassátok meg, melyik állítást tartjátok inkább igaznak, és miért:

a) Az ember elsősorban az élővilág része, egy a fajok közül, a különbség más élőlényekhez képest inkább csak fokozatbeli.
b) Az ember alapvetően más minőségű létező, mint az élővilág többi tagja.

3. Mi a véleményetek, a fenti kérdésben milyen szerepet játszanak az ösztönök? Az emberi ösztönök az állatokhoz tesznek minket hasonlóvá, vagy éppen emberi működésünk, személyiségünk olyan adottságai, amelyek egyedivé, személlyé tesznek bennünket? Hogyan válhatnak személyiségünk részévé az ösztönök, amelyeket képesek vagyunk uralni, kezelni?
4. Mit jelent az, hogy az ember szellemi létező? Mi az a „szellem", amely egyedivé és minden más élőlénytől különbözővé teszi az embert?
5. Hogyan egyeztethető össze a bibliai teremtés leírása és az evolúcióelmélet? (A válaszhoz vegyétek figyelembe, hogy a Biblia nem tudományos, hanem vallási szempontból mutatja be a teremtést.)
6. Hogyan tükröződik a hatodik nap leírásában az ókori ember világképe? Mit

jelenthetett az ókorban, és hogyan értelmezitek ma azt, hogy az embert a teremtés csúcsának tartja, és Isten az embert saját képére teremti?

ÉRTELMEZÉS - B

Időkeret: 10 perc, 3. sz. melléklet
A feladat az ember biológiai adottságai után a Teremtés könyvének teológiai magyarázatához visz közelebb.

Javasolt módszer itt is a fent ismertetett mozaik-módszer.

Értelmezzétek a teremtéstörténet egy-egy kifejezését, majd erről számoljatok be a csoporttársaitoknak! Az értelmezéshez segítségül zárójelben megadunk néhány hívószót, szempontot. Vegyétek figyelembe, hogy a Teremtés könyve nem az ember teremtésének pontos módját írja le, műfaja nem mítosz, hanem költői elbeszélés, múltba tekintő prófécia (etiológia).

1. „a föld porából" (adam)
2. „az élet leheletét" (test és lélek szétválaszthatatlansága)
3. „kivette egyik oldalcsontját" (egymásra utaltság; szív mellől)
4. „férfinak és nőnek teremtette"
5. „ültetett egy kertet" (gondviselésével fenn is tartja a világot [creatio continua], ellentétben a deisták véleményével)
6. Édenben (pusztában)

A hivatás kérdésére irányított értelmezés kerüljön elő:

- „Isten képmása" → alkotó, kapcsolatra képes → milyen hivatásokban jelenik ez meg?
- „élet lehelete" → kapott élet → felelősség → mire használom?
- „nem jó egyedül" → kapcsolati hivatások (család, közösség, szolgálatok stb.)

REFLEXIÓ, KAPCSOLAT AZ ÉLETTEL

Időkeret, eszközök: 5 perc, 3. sz. melléklet
A záró reflexió érettebb, együttműködő osztályokban kiscsoportban végezhető. Ahol ez nehezebben működik, inkább az egész osztállyal beszéljük végig frontálisan. Az ember személy voltának olyan jellemzőihez kellene eljutnunk, mint az értelem, akarat, közösségiség, emberi méltóság.

1. Van-e olyan irány, ami nem csupán érdekel, hanem hív?
2. Ha Isten képmása vagyok, akkor mi lenne méltó válasz erre az életemben?

3. Hol tapasztalom, hogy felelősségem van mások felé?
4. Mit jelent az, hogy az embert Isten „saját képére és hasonlatosságára" teremtette? Mit jelent ezzel kapcsolatban az, hogy az ember személy?
5. Milyen kihívások érik ma az ember személyvoltát? Mi minden torzíthatja?
6. Hogyan határozza meg az ember hivatását, az életben választott helyét és szerepét az, hogy Isten képmására teremtett személy?
7. Milyen következményei vannak a hivatás megválasztásában a személy következő jellemzőinek: értelem, akarat, közösségiség, emberi méltóság?

MELLÉKLET

1. melléklet
Első változat
Az alábbiakban jól ismert elbeszélésekkel találkoztok az ember teremtéséről. Olvassátok el most úgy, mintha először találkoznátok a szövegekkel, és nem tudnátok, hogy a Bibliából származnak! Emeljetek ki belőlük egy-egy olyan elemet, amely számotokra

1. vonzó, szimpatikus
2. büszkeségre ad okot
3. elidegenítő, távoli
4. vitára késztet
5. nehezen érthető
6. elgondolkodtató!

Mindegyik választott részlethez fűzzetek rövid magyarázatot, miért soroltátok ebbe a csoportba!

Isten újra szólt: „Teremtsünk embert képmásunkra, magunkhoz hasonlóvá. Ők uralkodjanak a tenger halai, az ég madarai, a háziállatok, a mezei vadak és az összes csúszómászó fölött, amely a földön mozog." Isten megteremtette az embert, saját képmására, az Isten képmására teremtette őt, férfinak és nőnek teremtette őket. Isten megáldotta őket, Isten szólt hozzájuk: „Legyetek termékenyek, szaporodjatok, töltsétek be a földet és vonjátok uralmatok alá. Uralkodjatok a tenger halai, az ég madarai és minden állat fölött, amely a földön mozog." Azután ezt mondta Isten: „Nézzétek, nektek adok minden növényt az egész földön, amely magot terem és minden fát, amely magot rejtő gyümölcsöt érlel, hogy táplálékotok legyen. A mező vadjainak, az ég madarainak s mindennek, ami a földön mozog és lélegzik, minden zöld növényt táplálékul adok." Úgy is történt. Isten látta, hogy nagyon jó mindaz, amit alkotott. Este lett és reggel: a hatodik nap. (Ter 1,26–31)

Akkor az Úristen megalkotta az embert a föld porából és orrába lehelte az élet leheletét. Így lett az ember élőlénnyé. (Ter 2,7)

Azután így szólt az Úristen: „Nem jó az embernek egyedül lennie. Alkotok neki segítőtársat, aki hozzá illő.” Az Úristen megteremtette még a földből a mező minden állatát, s az ég minden madarát. Az emberhez vezette őket, hogy lássa, milyen nevet ad nekik. Az lett a nevük, amit az ember adott nekik. Az ember tehát minden állatnak, az ég minden madarának és a mező minden vadjának nevet adott. De a maga számára az ember nem talált segítőtársat, aki hasonló lett volna hozzá. Ezért az Úristen álmot bocsátott az emberre, s mikor elaludt, kivette egyik oldalcsontját, s a helyét hússal töltötte ki. Azután az Úristen az emberből kivett oldalcsontból megalkotta az asszonyt, és az emberhez vezette. Az ember így szólt: „Ez már csont a csontomból és hús a húsomból. Asszony a neve, mivel a férfiből lett.” Ezért a férfi elhagyja apját és anyját és feleségéhez ragaszkodik, s a kettő egy test lesz. Mind az ember, mind az asszony meztelen volt, de nem szégyenkeztek egymás előtt. (Ter 2,18–25)

Második változat
Talán különös kérdés, hogy egy tudományos elmélet milyen érzéseket kelt bennünk, hiszen az érzéseinknek nincs jelentősége a tudomány igazságával kapcsolatban. Mégis próbáljátok megfogalmazni, hogy az emberi faj kialakulásának evolucionista magyarázata milyen érzéseket kelt bennetek! Találtok-e benne olyan elemeket, amelyek

1. vonzóak, szimpatikusak
2. büszkeségre adnak okot
3. elidegenítőek, távoliak
4. vitára késztetnek
5. nehezen érthetőek
6. elgondolkodtatóak?

Fűzzetek magyarázatot is a válaszotokhoz!
A válasz előtt olvassátok el az alábbi szövegrészletet:
„Ez okból nem tiltja az egyház Tanítóhivatala azt, hogy az »evolucionizmus« tana, amennyiben a már létező és élő anyagból származó emberi test eredete szempontjából végez kutatásokat, – azt ugyanis, hogy a lelket közvetlenül Isten teremtette, a katolikus hit alapján mindenképpen vallanunk kell – a tudomány és a teológia jelen állásával megegyezően kutatások és viták tárgya legyen a mindkét területen illetékesek részéről.” (XII. Pius, Humani generis kezdetű apostoli körlevevele, 1950, kapisztrankiado.hu)

2. melléklet
A korábban olvasott bibliai részletek és saját tudásotok alapján válaszoljatok a kérdésekre:

1. Miben hasonlít az ember a többi élőlényhez, és miben különbözik tőlük?
2. Vitassátok meg, melyik állítást tartjátok inkább igaznak, és miért:

a) Az ember elsősorban az élővilág része, egy a fajok közül, a különbség más élőlényekhez képest inkább csak fokozatbeli.
b) Az ember alapvetően más minőségű létező, mint az élővilág többi tagja.

3. Mi a véleményetek, a fenti kérdésben milyen szerepet játszanak az ösztönök? Az emberi ösztönök az állatokhoz tesznek minket hasonlóvá, vagy éppen emberi működésünk, személyiségünk olyan adottságai, amelyek egyedivé, személlyé tesznek bennünket? Hogyan válhatnak személyiségünk részévé az ösztönök, amelyeket képesek vagyunk uralni, kezelni?
4. Mit jelent az, hogy az ember szellemi létező? Mi az a „szellem", amely egyedivé és minden más élőlénytől különbözővé teszi az embert?
5. Hogyan egyeztethető össze a bibliai teremtés leírása és az evolúcióelmélet? (A válaszhoz vegyétek figyelembe, hogy a Biblia nem tudományos, hanem vallási szempontból mutatja be a teremtést.)
6. Hogyan tükröződik a hatodik nap leírásában az ókori ember világképe? Mit jelenthetett az ókorban, és hogyan értelmezitek ma azt, hogy az embert a teremtés csúcsának tartja, és Isten az embert saját képére teremti?

3. melléklet

Értelmezzétek a teremtéstörténet egy-egy kifejezését, majd erről számoljatok be a csoporttársaitoknak! Az értelmezéshez segítségül zárójelben megadunk néhány hívószót, szempontot. Vegyétek figyelembe, hogy a Teremtés könyve nem az ember teremtésének pontos módját írja le, műfaja nem mítosz, hanem költői elbeszélés, múltba tekintő prófécia (etiológia).

1. „a föld porából" (adam)
2. „az élet leheletét" (test és lélek szétválaszthatatlansága)
3. „kivette egyik oldalcsontját" (egymásra utaltság; szív mellől)
4. „férfinak és nőnek teremtette"
5. „ültetett egy kertet" (gondviselésével fenn is tartja a világot [creatio continua], ellentétben a deisták véleményével)
6. Édenben (pusztában)

4. melléklet

1. Mit jelent az, hogy az embert Isten „saját képére és hasonlatosságára" teremtette? Mit jelent ezzel kapcsolatban az, hogy az ember személy?
2. Milyen kihívások érik ma az ember személyvoltát? Mi minden torzíthatja?
3. Hogyan határozza meg az ember hivatását, az életben választott helyét és szerepét az, hogy Isten képmására teremtett személy?
4. Milyen következményei vannak a hivatás megválasztásában a személy következő jellemzőinek: értelem, akarat, közösségiség, emberi méltóság?